

RESM-İ OSMÂNÎ'NİN MANZUM BİR ÖRNEĞİ: KAT' VE VASL KONULU MESNEVİ

 Enes YILDIZ^a

 Abdullah UÇAR^b

Öz

Eski Türk edebiyatında manzum pek çok dinî metin kaleme alınmıştır. Dinî mevzuların manzum olarak yazılmasının bazı sebepleri bulunmaktadır. Bunlar; yazarın şair oluşu veya bu sahada eser verme arzusu, tercüme eserlerde aslının da manzum oluşu, didaktik konularda manzum yazma geleneğinin mevcudiyeti, nazire yazma geleneği ve kolay okuma-ezberleme şeklinde sıralanabilir. Bu dinî metinlerin neredeyse tamamının ortak noktası halkı eğitmek için yazılmış olmalarıdır.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazıldığını düşündüğümüz mesnevi, çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir. Mesnevîde kat' ve vasl (maktû ve mevsûl) hakkında bilgi verilerek konuyla ilgili ayetler paylaşılmıştır.

Eserde telif tarihi bulunmamaktadır ama eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemi özellikleri gösterdiği için eserin müellifi bu dönemde yaşayan şairlerden biri olabilir. Müellif, eserinde hiç mahlas kullanmamıştır. Eserin müellifi, eserinde kendini pek çok divan şairi gibi zayıf (hakir) olarak nitelemiştir.

Konuyu öğretmek için mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan 33 beyitlik bu manzumede muhteva gereği pek çok sûre ismi ve ayet yer almaktadır. Eser, fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün kalıbıyla kaleme alınmış ve eserde pek çok yerde redif ve kafiye kullanılmıştır. Bu eser üzerinde şimdiye kadar herhangi bir çalışma yapılmamış olup biyografik kaynaklarda esere dair herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.

Çalışmada öncelikle resmî'l-Mushaf konusu ele alınacak, ardından 33 beyitlik mesnevi; şekil, muhteva, dil özellikleri bakımından incelenecek ve eserin metni yayımlanacaktır.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Mesnevi, Kıraat, Resm-i Osmanî, Kat' ve Vasl.

^a Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, enesedebiyat@hotmail.com

^b Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, ucarabdullah@gmail.com

A POETIC EXAMPLE OF AL-MUSHAF AL-UTHMANI: MATHNAWI ABOUT KAT' AND VASL

Abstract

According to Islamic belief, the Qur'an is a holy book that contains the last divine messages sent to humanity and has influenced many geographies of the world in many respects since its revelation. This influence has been realized in almost all areas of a nation's life, from its music to its architecture, from its literature to its art, from its clothing to its daily life, from the lives of its individuals to its community life, from its customs and traditions to the vocabulary of its languages.

Many religious texts were written in verse in Old Turkish literature. There are some reasons why religious subjects were written in verse. These can be listed as the author is a poet or the desire to work in this field, the fact that the original is also in verse in translated works, the existence of the tradition of writing in verse on didactic subjects, the tradition of writing parallel and easy reading-memorization. The common point of almost all of these religious texts is that they were written to educate the public.

The mathnawi, which we think was written in the Old Anatolian Turkish period, constitutes the subject of our study. In the work, information about kat' and wasl (maktū and mawsūl) is given and related verses are shared.

There is no copyright date in the work, but since the work shows the characteristics of the Old Anatolian Turkish period, the author of the work may be one of the poets living in this period. The author never used his pseudonym in his work.

This verse of 33 couplets, written in the form of a mathnawi verse to teach the subject, contains many sūrah names and verses due to its subject. The work is written in the form of fāilātūn / fāilātūn / fāilātūn / fāilūn and repeated voice/word and rhyme are used in many places in the work. No study has been conducted on this work so far and no information about it has been found in biographical sources.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Keywords: Classical Turkish Literature, Mathnawi, Qiraat, al-Mushaf al-Uthmani, Kat' and Wasl.

Giriş

İslâm inancına göre Kur'an-ı Kerim, insanlık için gönderilen son ilahi mesajları ihtiva eden, nüzulünden bugüne kadar dünyanın pek çok coğrafyasını etkilemiş mukaddes bir kitaptır. Bu tesir ona inanan milletin

müziğinden mimarisine, edebiyatından sanatına, giyim kuşamından günlük hayatına, bireylerinin yaşamından toplum yaşamına, gelenek ve göreneklerinden dillerindeki kelime hazinesine kadar neredeyse hayatın bütün alanlarında gerçekleşmiştir.

Türkler, şiire olan ilgilerinin ve şiirdeki kabiliyetlerinin etkisiyle şiiri yüzyıllar boyunca dine hizmet etmek için bir araç olarak görmüş, insanları bilgilendirmek ve insanlara dini öğretmek amacıyla farklı konularda manzumeler kaleme almışlardır. Böylece İslâm dini etrafında geniş bir edebiyat oluşturmuşlardır.¹ Dinî konularda manzum ve mensur pek çok eser kaleme alınmış olup manzum eserler daha çok başlangıç seviyesindeki öğrencilere verilmek istenen bilgileri daha kolay ezberleyip akılda tutmalarını sağlamak için hazırlanmıştır.²

Türk tarihinin dönüm noktalarından biri İslamiyet'i kabul etmeleridir. Türkler Müslüman olduktan sonra hayatın her alanında İslamiyet'in etkisi görülmüştür. Bu alanlardan biri de edebiyattır. İster manzum olsun ister mensur, edebiyatımızda birçok dinî tür görülmektedir. Genel olarak baktığımızda “tevhit, münacat, esmâ-yı hüsnâ, naat, miraciyye...” gibi türler zikredilebilir. Dinî türler içerisinde Kur'an'ı merkeze alan türler de bulunmaktadır. Bunların başında manzum tefsirler ve suver-i Kur'an/suverü'l-Kur'an gelmektedir. Kur'an hakkında yazılmış (örneğine az rastlasak da) şiir türlerinden biri de resm-i Osmânî ile ilgili olanlardır.

Kur'an-ı Kerim, vahyin tederîcî olarak inmesi sebebiyle Hz. Peygamber hayatta iken mushaf hâline getirilememiştir. Yazılı vahiy sayfalarının toplanarak “Mushaf” olarak isimlendirilmesi Hz. Ebu Bekir döneminde yapılan önemli faaliyetlerdendir. Kur'an-ı Kerim'in cem edilmesi daha sonra ortaya çıkabilecek ihtilaf ve fitnelerin önlenmesi adına mühimdir. Fakat bu Mushaf tek nüsha olduğu için kıraat farklılıkları yüzünden ortaya çıkan tartışmalar engellenememiştir. Çünkü başka nüshası olmayan bu Mushaf, Hz. Ebu Bekir'in hilafeti döneminde onun yanında muhafaza edilmiştir; onun vefatından sonra Hz. Ömer'e, onun vefatından sonra da Hz. Hafsa'ya intikal etmiştir.³

¹ Hasan Doğan, “Zarîfî Efendi ve Hattatlar İçin Yazdığı Manzum Eseri: Risâletü'l-Manzûm Kavâidü Kur'ânî'r-Rüsûm”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature* 4/3 (Temmuz 2018), 678.

² Mehmet Burak Çakın, “Müellifi Meçhul Bir Manzûm Kavâ'id-i Nahviye Örneği”, *Hitit İlahiyat Dergisi* 21/2 (Aralık 2022), 1419-1452.

³ Edibe Eminoglu Kürküt, *Hiz. Osmân Mushaflarının İmla Özellikleri ve İmlanın Kırâat Açısından Değeri* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 27.

Kitap ve sünnet konusunda çok titiz davrandığı bilinen Huzeyfe b. Yemân, Azerbaycan ve İrmîniye seferinde Iraklı ve Suriyeli askerler arasında Kur'an-ı Kerim'in farklı kıraatlerle okunduğunu görünce bu karışıklığa son vermesi için Hz. Osman'ı uyarmış,⁴ Hz. Osman da Zeyd b. Sâbit'in başkanlığında bir heyet oluşturmuştur. İlk halife Hz. Ebu Bekir'in daha önce cem ettirdiği "Mushaf"ı Hz. Hafsa'dan talep eden Hz. Osman, oluşturduğu heyeti bu "Mushaf"ı esas alarak istinsah etmekle görevlendirmiştir. Heyet, "Mushaf"ı belli sayıda çoğaltarak Hz. Osman'a teslim etmiştir. Bu nüshalar çeşitli İslâm vilâyetlerine dağıtılmış ve Kur'an-ı Kerim'in yazılışı teşkil etmiştir.⁵

Hz. Osman'ın kıraat ve yazı birlikteliğini sağlamak için Kur'an'ı çoğaltıp bazı şehirlere gönderdiği Mushaflara "Mesâhif-i Osmaniyye" denilmekte⁶ Mushafların imla özellikleri için de "resm-i Osmânî" başta olmak üzere "hatt-ı Osmânî",⁷ "hicâû'l-Mushaf", "resmü'l-Mushaf", "er-resmü'l-Osmânî" ve "er-resmü'l-İstîlâhî" ifadeleri kullanılmıştır.⁸

Resmü'l-Mushaf, "Hz. Osman'ın istinsah ettirdiği Mushaflarda resm-i kıyâsî usullerine aykırı yazılan lafızları bilmeye yarayan ilim" ve "Hz. Osman'ın Kur'an'daki kelime ve harflerin yazımı hususunda uygun bulduğu şekilde kayda geçirilmesidir" şeklinde tanımlanmıştır.⁹

Ayrıca resmü'l-Mushaf, "Kur'an'ın ihtiva ettiği harf ve kelimelerin Hz. Osman'ın İslâm beldelerine gönderdiği Mushafların imlasına uygun olarak yazılmasıdır" şeklinde de tarif edilmiştir.¹⁰

Arapçada normalde imla ve telaffuz uyumludur fakat Mushafların imlası bazı hususlarda telaffuza uymamaktadır. Bu hususlar, "hazif, ziyâde,

⁴ Selman Başaran, "Huzeyfe b. Yemân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 18/434.

⁵ Muhammet Abay, *Osmanlı Döneminde Mushaf İmlası Tartışmaları* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015), 17.

⁶ Mehmet Kara, "Tarihi ve Temel Meseleleriyle Kıraat İlmî" *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12 (2018), 184; Mehmet Emin Maşalı, *Tarihi ve Temel Meseleleriyle Kıraat İlmî* (Ankara: Otto Yayınları, 2016).

⁷ Lokman Şan, *Molla Halil Siirdî'nin Kıraatlere Yaklaşımı* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 35.

⁸ Mehmet Emin Maşalı, "Mushaf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020), 31/243.

⁹ Muhammet Sacit Kurt, "Balıkesir'in Manevi Önderlerinden İmam Birgivî ve Ona Atfedilen 'Resmü'l-Mushaf' Risalesi", *Balıkesirli Bir İslam Âlimi İmam Birgivî* (İstanbul: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2021), 3/358.

¹⁰ Mesut Okumuş, "Kur'an İmlâsının Gelişim Süreci Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/17 (Haziran 2010), 7; Mehmet Emin Maşalı, *Kur'an'ın Metin Yapısı: Mushaf Tarihi ve İmlâsı* (Ankara: İlahiyât Yayınları, 2004), 18-19.

hemze, bedel, fasl ve iki farklı kıraatle okunup da birini gösterecek şekilde yazılan” olmak üzere altı başlıkta toplanmıştır.¹¹

Hiz. Osman tarafından istinsah ettirilen Mushaflarda görülen imla hususiyetleri “hazif (harf düşmesi)”, “ziyade (harf eklenmesi)”, “bedel (harf değişmesi)”, “el-mevsûl ve'l-maktû (bitişik ve ayrı yazım)”, “iki farklı okuyuştan birinin tercih edilmesi” ve “hemze sesinin yazılış biçimi” olmak üzere altı ana başlık altında toplanmıştır.¹² Çalışmamızın konusunu teşkil eden *Kat' ve Vasl* mesnevisinde bu başlıklardan biri olan “bitişik ve ayrı yazım” mevzusu ele alınmıştır.

İslâm geleneğinde “resmü'l-Mushaf” önemli bir konu addedilmiş pek çok araştırmacı “resmü'l-Mushaf” üzerine araştırmalar yapmış ve birçok eser kaleme almıştır. Mushafların imlasında “imam Mushaf”ın imlasına bağlılığın lüzumu üzerinde durulmuş ve bu imlaya muhalefetin hükmü ile ilgili fikirler bildirilmiştir. Bazı âlimler Hiz. Osman tarafından istinsah ettirilen Mushafların imlasının tevkifi olduğunu ileri sürerek bu imlaya riayet etmenin vacip olduğunu ifade etmişlerdir. Hatta bazı âlimler “imam Mushaf”ın imla özelliklerinde bazı sırlar, irfânî ve batınî manâlar aramışlar, bu imlanın birtakım hikmet ve incelikler içerdiğini iddia etmişler hatta bu imlaya asla muhalefet edilemeyeceğini ileri sürmüşlerdir.¹³

Cankurt'a göre erken dönem Mushaflar ve “resm-i Mushaf” üzerine ülkemizde yapılan çalışmalar oldukça az olup konu, araştırma yapılmaya muhtaçtır. Resm-i Mushaf konusunda Mehmet Emin Maşalı'nın,¹⁴ erken

¹¹ Harun Ögmüş, “Resm-i Mushaf Bağlamında Kur'an ve Kıraat Ayrımı (Harekenin Tekâmülüne Kadarki Süreç Çerçevesinde Bir Değerlendirme)”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (Ağustos 2015), 10.

¹² Muhammet Abay, “Mushaf İmlasında Ali el-Kârî Tarzı Meselesi”, *Usul İslam Araştırmaları* 23 (Haziran 2015), 10.

¹³ Resm-i Osmânî hakkındaki görüşler hakkında detaylı bilgi için bk. Veysel Güllüce, “Kur'an Kitabesinde Resm-i Osmânî'nin Yeri ve Önemi”, *Osmanlı'dan Günümüze Kur'an ve Hüsn-i Hat Sempozyum Bildiri Metinleri* (Amasya: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017), 225-235; Mesut Okumuş, “Kur'ân İmlâsının Gelişim Süreci Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/17 (Haziran 2010), 5-37; Edibe Eminoğlu Kürküt, *Hiz. Osmân Mushaflarının İmla Özellikleri ve İmlanın Kıraat Açısından Değeri* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021); Muhammet Abay, *Osmanlı Döneminde Mushaf İmlası Tartışmaları* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015); Harun Ögmüş, “Resm-i Mushaf Bağlamında Kur'an ve Kıraat Ayrımı (Harekenin Tekâmülüne Kadarki Süreç Çerçevesinde Bir Değerlendirme)”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (Ağustos 2015), 9-28.

¹⁴ Mehmet Emin Maşalı, *Kur'ân'ın Metin Yapısı: Mushaf Tarihi ve İmlası* (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2004).

dönem Mushaflar konusunda Tayyar Altıkulaç'ın çalışmaları¹⁵ ülkemizdeki ilkler olarak kabul edilmektedir.¹⁶

Tayyar Altıkulaç'ın, Mushafların imlası konusunda ileri sürülen görüşler ve "resmü'l-Mushaf"ın nitelikleri hakkındaki tespit ve değerlendirmeleri şöyledir: Mushaflardaki istinsahta sır ve hikmet aramaya, fazla veya eksik elifler ya da diğer yazım farklılıkları için gerekçeler üretmeye lüzum yoktur. Gerekçe şudur: Söz konusu farklılıklar o günkü yazıdaki kural yetersizliğinden ve günümüze kıyasla daha serbest imla anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu durum ne yüce kitaba bir gölge düşürür ne de onun anlaşılmasını etkiler. Kur'an'ı Resul-i Ekrem'in öğrettiği gibi ve izin verdiği kıraat farklılıkları çerçevesinde on dört asır önce okunduğu nüanslarıyla okuyabiliyor, okunanları anlayabiliyor, nübüvvet kaynağından çıktığı berraklık ve duruluğuyla yaşayabiliyoruz.¹⁷

Resm-i Mushaf imlasında anlama pek etkisi olmayıp ayrı ve bitişik yazılan bazı kelimeler bulunmaktadır. Bazen ayrı bazen de bitişik yazılan bu edat ve kelimelerin yazımı için maktû ve mevsûl terimleri kullanılmıştır. Bu kelimelerde asıl olan ayrı yazım olsa da Kur'an'da bazı yerlerde bitişik yazılmıştır. Bu kelimeler, harflerin mahreçlerinin birbirine yakınlığı, kullanım sıklığı gibi sebeplerle mevsûl; bu kelimelerde vakf yapılmasının uygun olacağı, aslına işaret gibi sebeplerle de maktû yazılmıştır.¹⁸

Çalışmamıza konu olan mesnevide de mevzu, maktû ve mevsûl yazılan kelimelerdir. Çalışma, mesnevi nazım şekliyle ve Türkçe kaleme alındığı için klasik Türk şiiriyle doğrudan ilgili olsa da konusu itibarıyla kırâat ilmini de ilgilendirmektedir.

A. Müellif

Eserin müellifi ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Klasik Türk edebiyatında isminin gizli kalmasını isteyen şairler, kendileri için za'îf,

¹⁵ Tayyar Altıkulaç, *Mushaf-ı Şerif (Bibliothèque Nationale, Paris)* (İstanbul: IRCICA Yayınları, 2011); a.mlf., *Günümüze Ulaşan Mesâhif-i Kadîme* (İstanbul: IRCICA Yayınları, 2015); a.mlf., *Hiz. Ali'ye Nisbet Edilen Mushaf-ı Şerif (San'a Nüshası)* (İstanbul: IRCICA Yayınları, 2011); a.mlf., *Hiz. Osman'a İzafe Edilen Mushaf-ı Şerif: (Türk ve İslam Eserleri Nüshası)* (İstanbul: İSAM Yayınları, 2007); a.mlf., *Hiz. Osman'a İzafe Edilen Mushaf-ı Şerif (Topkapı Sarayı Müzesi Nüshası)* (İstanbul: IRCICA Yayınları, 2007); a.mlf., *Hiz. Osman'a Nisbet Edilen Mushaf-ı Şerif (Kahire el-Meşhedü'l-Hüseyni Nüshası)* (İstanbul: IRCICA Yayınları, 2009); a.mlf., *Mushaf-ı Şerif (Tübingen Nüshası)* (İstanbul: IRCICA Yayınları, 2011).

¹⁶ Fatih Cankurt, "Resm-i Osmânî Kâideleri Bağlamında TMSK E. H. 2 Nr. Mushaf". *ATEBE Dinî Araştırmalar Dergisi* 8 (Aralık 2022), 236.

¹⁷ Altıkulaç, *Hiz. Osman'a Nisbet Edilen Mushaf-ı Şerif*, 1/55-56.

¹⁸ Şan, *Molla Halil Siirdî'nin Kırâatlere Yaklaşımı*, 99.

hakîr, fakîr gibi hitaplar kullanabilirler. Şair, mesnevinin 32. beytinde kendisini za'îf (hakîr) olarak nitelemiş ve şeyhinin nurundan başkasının kendine [yol] gösteremeyeceğini şöyle ifade etmiştir:

Bu za'îfüñ kudreti ne şu'lesi ne mü'mine

İllâ şeyhi nûrudurur göster[e] bu mü'mine

Eski Anadolu Türkçesi özelliği gösterdiği için eser, bu dönemde veya bu dönemden sonra yaşadığı hâlde Eski Anadolu Türkçesi özellikleriyle eser kaleme almış herhangi bir şaire ait olabilir. Yeni bilgiler ışığında eserin aidiyeti hususu açıklık kazanabilecektir.

B. Kat' ve Vasl Konulu Mesnevi

1. Şekil Özellikleri

a. Mesnevinin Adı: Eserin ismi, metin içinde hiçbir yerde zikredilmemiş olsa da katalog kayıtlarına “Kat' ve Vasl” olarak kaydedilmiştir. Eserin bu isimle kaydedilmesinin sebebi mesnevinin bu konuyla ilgili olmasıdır.

b. Nazım Şekli: *Kat' ve Vasl*, mesnevi nazım şekli ile yazılmıştır. Divan şairleri kaleme aldıkları mesnevilerde bazen farklı nazım şekillerine yer vermişlerdir.¹⁹ Fakat *Kat' ve Vasl* mesnevisi içinde herhangi bir nazım şekli olmadığı gibi mesnevinin uzunluğu da buna elverişli değildir. Zira mesnevi sadece 33 beyittir.

c. Eserin Telif Tarihi: Mesnevilerin genellikle son bölümlerinde eserin tamamlandığı tarih, doğrudan veya ebced şeklinde verilmiştir.²⁰ *Kat' ve Vasl* mesnevisinde tarih ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır fakat mesnevinin 1445-1455 yılları arasında istinsah edildiği düşünülmektedir.²¹

d. Bölümler: Bazı istisnaları bulunmakla birlikte mesneviler, belli bir plana göre hazırlanmış ve çoğunlukla “giriş bölümü, konunun işlendiği asıl bölüm ve bitiş bölümü”nden oluşmuştur.²² *Kat' ve Vasl* mesnevisindeki bölümler ve beyit aralıkları şu şekildedir:

¹⁹ Mustafa Çiçekler, “Mesnevi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 29/320.

²⁰ İsmail Ünver, “Mesnevi”, *Türk Dili* (1986), 449.

²¹ Bu tespit, mecmuada yer alan diğer eserlerin istinsah tarihlerine göre yapılmıştır. Katalog kayıtlarına göre mecmuada yer alan bazı eserlerin istinsah tarihleri şöyledir: Kasîde-i Kırâ'at 855 (1450), Terceme-i Sad Kelime Emîru'l-Mü'minîn Hazreti Alî b. Ebî Tâlib 855 (1450), Şerhü Ebyâti Makâmâtî'l-Harirî 856 (1451), el-Kasâ'id 850 (1445), Kasîdetu Nefesü'n-Nesîm 855 (1450). *Kat' ve Vasl* mesnevisinin dil özellikleri de bu tarihleri tasdik eder mahiyettedir.

²² Mustafa Çiçekler, “Mesnevi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 29/320.

Giriş bölümü: 1-3 beyitler

Konunun işlendiği asıl bölüm: 4-31 beyitler

Bitiş bölümü: 32-33 beyitler

e. Beyit Sayısı: *Kat' ve Vasl* mesnevisinin şu an için elimizde sadece bir nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaya göre eser, 33 beyitten oluşmaktadır.

f. Vezin: Türkçe mesnevilerde en çok kullanılan kalıp *fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün* olsa da *Kat' ve Vasl* mesnevisi, *fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün* kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Aruzu başarıyla kullanan şairin *Kat' ve Vasl* mesnevisinde pek çok eserde olduğu gibi *imâle*, *tavsil/vasl (ulama)*, *zihaf*, *tahrîk*, *medd* gibi aruz tasarrufları bulunmaktadır. Aruz tasarruflarına birkaç örnek verilmiştir:

fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün

Allâh adı vâcib olur evvelinde her işüñ

Allâh adın iş idinmek yigregidür her işüñ (1. beyit)

Tañrı adın zıkr idenün 'âdeti resmi yüce

Birkaç elfâz zıkr olısar bilesin resmi nice (3. beyit)

Şande kim min mâli kaç' it mimmen ümmin vaşl kıl

Süre-i A'râfda 'an mâ kaç'-ıladur faşl kıl (10. beyit)

Süre-i En'âmda ancak kaç'-ıladur inne mâ

Lîk bir Hâc iki Loğmân kaç'-ıladur enne mâ (14. beyit)

Bil ki A'râf u Nisâdur hem Tebârek Mü'minün

Vaşl kılun dört yirden ayruğın iy mü'minün (17. beyit)

g. Redif: *Kat' ve Vasl* mesnevisinde ek hâlinde, ek+kelime veya kelime grubu hâlinde ve kelime veya kelime grubu hâlinde redifler bulunmaktadır. Bu redifler Türkçe olabildiği gibi Arapça veya Farsça da olabilmektedir. Aşağıda bu rediflere birer örnek verilmiştir:

Ek hâlinde:

Kaç'-ı min mâ iki yirde bir Nisâ' bir Rûmdurur

Süre-i Münâfikün da hulf ile mersümdurur (9. beyit)

Ek+kelime veya kelime grubu hâlinde:

Bir Nisâ Kehf ü Me'âric hem dağı Furkânda **var**
Vaşl-ıladur lafz-ı illâ kânde kim Qur'ânda **var** (21. beyit)

Kelime veya kelime grubu hâlinde:

Allâh adı vâcib olur evvelinde **her işüñ**
Allâh adın iş idinmek yigregidür **her işüñ** (1. beyit)

h. Kafiye: *Kat' ve Vasl* mesnevisinde mürdef, mücerred ve mukayyed olmak üzere farklı kafiyeler kullanılmıştır. Kafiye kullanımına baktığımızda şairin kafiye bilgisinin iyi olduğu görülmektedir. Mesnevideki farklı kafiye kullanımlarına birer örnek verilmiştir:

Mürdef Kafiye:

Bir de el-Lât bir de heyhât bir dağı hem **zâtdurur**
Lâte hîndür bir dağı fi'l-gurufât mer**zâtdurur** (30. beyit)

Mücerred Kafiye:

Fâtır u Enfâl Gâfir tâ dırâz sün**netdurur**
Âl-i 'İmrân Nür içinde tâ dırâz la'**netdurur** (26. beyit)

Mukayyed Kafiye:

Kânde kim min mâli kaç' it mimmen ümmin **vaşl kıl**
Süre-i A'râfda 'an mâ kaç'-ıladur **faşl kıl** (10. beyit)

2. Muhteva Özellikleri

Kat' ve Vasl mesnevisi hacimli bir eser olmadığı için giriş bölümü sadece 3 beyitten oluşmaktadır. Eser, geleneğe uygun olarak "besmele-hamdele-salvele" ile başlamıştır. Bu bölümün ilk beytinde *her işten önce Allah adını anmanın vacip olduğu ve Allah adını iş edinmenin her işten daha iyi olduğu* belirtilmiştir. İkinci beyitte *Allah'ın ve peygamberi Muhammed'in adını zikreden kişinin Allah'ın yardımını, ihsanını bulacağı* ifade edilmiştir. Giriş bölümünün son beytinde ise *Allah'ın adını zikreden kişinin yüce olacağı* ifade edilmiştir.

Dördüncü beyitle birlikte asıl konuya yani Mushaf-ı Osman ile ilgili

konuya geçilmiştir. Bu bölümde Kur'an-ı Kerim'de yer alan bazı kelimelerin yazılışları açıklanmış ve Kur'an'dan bazı örnekler verilmiştir. İlk örnek *en lâ* (أَنَّ لَ) 'dır. Bu ifadenin ayrı (kat' ile) yazıldığı belirtilmiş ve Kur'an'dan Tevbe, A'râf, Hac, Yâsîn, Duhân, Hûd, Kalem, Mümtehhine sûrelerinden örnek ayetler verilmiştir. Enbiyâ suresinde ise hem kat' ile hem vasl ile örneğinin bulunduğu belirtilmiştir. Daha sonra Ra'd suresinden *in mā* (أَنَّ مَا) ifadesinin yazılışı gösterilmiştir. Sonrasında *em men* (أَمْ مِنْ) ifadesinin Fussilet, Tevbe, Saffât, Nisa sûrelerinde kat' ile yazıldığı ifade edilmiştir. Aynı beyitte '*an men tevellā* (عَنْ مَنْ تَوَلَّى) ve '*an men yeşā*' (عَنْ مَنْ يَشَاءُ) ifadelerinin de kat' ile yazıldığı belirtilmiştir. *Ellen* (الَّيْنِ) ifadesinin sadece Kiyâmet ve Kehf sûrelerinde vasl ile yazıldığı, diğerlerinde kat' ile yazıldığı söylenmiştir. Dokuzuncu beyitte *min mā* (مِنْ مَا) ifadesinin Nisâ ve Rûm sûrelerinde kat' ile, Münafikûn suresinde ise hulf ile (مِمَّا) şeklinde yazıldığı belirtilmiştir. *min māli* (مِنْ مَالٍ) ifadesinin her yerde kat' ile, *mimmen* (مِمَّنْ) ve *ümmin* ifadelerinin ise vasl ile yazıldığı ifade edilmiştir. '*an mā* (عَنْ مَا) ifadesinin A'raf suresinde kat' ile yazıldığı söylenmiştir. *illem* (الْمِ) ifadesinin sadece Hûd suresinde vasl ile geçtiği ifade edilmiş, *en lem* (أَنَّ لَمْ) ifadesinin ise nerede gelirse gelsin kat' ile yazıldığı beyan edilmiştir. On ikinci beyitte *emmā* (أَمَّا) ifadesinin Kur'an'ın tamamında vasl ile yazıldığı belirtilmiştir. *fî mā* (فِي مَا) ifadesinin yazılışıyla ilgili pek çok örnek paylaşılmıştır. Bu ayetler, Bakara, En'âm, Mâide, Enbiyâ, Nûr, Şuarâ, Vâkıa, Zümer ve Rûm sûrelerindedir. Bu örnekleri *inne mā* (إِنَّ مَا), *enne mā* (أَنَّ مَا) ile ilgili ayetler takip etmiştir. Bu kelimeler için ise En'âm, Hac ve Lokmân sûrelerinden örnekler verilmiştir. Bunlardan sonra da *bi'semā* (بِسْمَا) ile ilgili Bakara ve A'râf sûrelerinden verilen ayetler gelmiştir. On altıncı beyitte *lebi'se mā* ifadesinin her yerde maktû olduğu ifade edilmiş, *hayşu mā* (حَيْثُ مَا), *min kulli mā* (مِنْ كُلِّ مَا) ifadelerinin de kat' ile yazıldığı ifade edilerek Bakara ve İbrâhîm sûrelerinden ayetler paylaşılmıştır. *kulle mā* (كُلَّمَا) ifadesinin dört yerde hulf ile yazıldığı belirtilerek A'râf, Nisâ, Mülk ve Mü'minûn sûrelerinden birer örnek verilmiştir. *eynemā* (أَيْنَمَا / أَيَّنَمَا) ifadesinin yazımı ile de Nahl, Nisâ, Ahzâb, Şuarâ sûrelerinden ayetler verilmiştir. *keylā* (كَيْلَا) ifadesinin vasl ile yazıldığı belirtilerek Hac, Âl-i İmrân, Ahzâb ve Hadîd

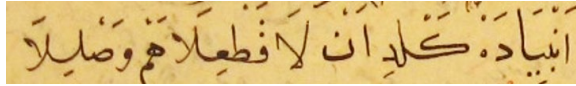
sûrelerinden örnekler getirilmiştir. *veyke'enne* (وَيَكَّانَ) ifadesinin ise her yerde vasl ile olduğu ifade edilmiş ve Kasas suresinden bir ayet paylaşılmıştır. Yirminci beyitte *yevme hum* (يَوْمَ هُمْ) ifadesinin de kat' ile yazıldığı belirtilerek Mü'min ve Zâriyât sûrelerinden örnekler verilmiştir. Aynı beyitte *mâli hâzâ* (مَالٍ هَذَا) ifadesinin de ayrı yazıldığı belirtilmiş ve bir sonraki beyitte bu ifade için Nisâ, Kehf, Meâric ve Furkân sûrelerinden ayetler verilmiştir. *illâ* (إِلَّا) kelimesinin ise Kur'an'ın tamamında vasl ile yazıldığı belirtilerek Enfâl ve Tevbe sûrelerinden örnekler verilmiştir. Mesnevinin son kısımlarında ise normalde kapalı tâ (ة) ile yazılan ama Kur'an'da bazı yerlerde açık tâ (ت) ile yazılan kelimeler mevzusu ele alınmıştır. Mesnevinin yirmi ikinci beytinden itibaren Kur'an'da açık tâ (ت) -metinde tâ dırâz / tâ tavîl (uzun tâ) şeklinde geçmektedir- ile yazılan kelimelerden örnekler verilmiştir. Bu kelimelerden bazıları şunlardır: *rahmet* (رَحْمَتٌ), *cennet* (جَنَّةٌ), *ni'met* (نِعْمَةٌ), *sünnet* (سُنَّةٌ), *la'net* (لَعْنَةٌ), *fiṭrat* (فِطْرَتٌ), *baḳiyyet* (بَاقِيَّةٌ), *ma'siyet* (مَعْصِيَةٌ).

Kat' ve Vasl mesnevisinin bitiş bölümü sadece iki beyittir. Bu bölümde şair, Allah'a dua ederek kendisine ve mesneviyi okuyana rahmet etmesi niyazında bulunmuştur. Şair, duasında ilme talip olan kişileri de unutmamıştır.

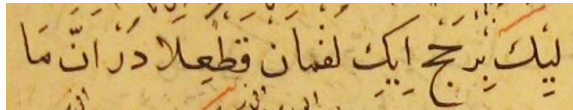
3. İmla ve Dil Özellikleri

Nüshanın imla ve dil hususiyetleri, eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğunu göstermektedir. Eserde görülen başlıca imla ve dil hususiyetleri şunlardır:

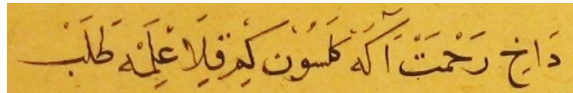
- Türkçe kelimelerde ünlüler, harf yerine harekeyle gösterilmiştir:

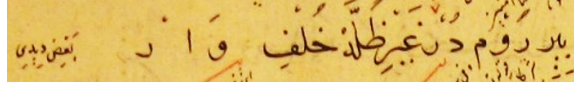
Enbiyâda geldi *en lâ* kaç'-ıla hem vaşl-ıla

Lîk bir Hâc iki Loḳmân kaç'-iladur *enne mâ*

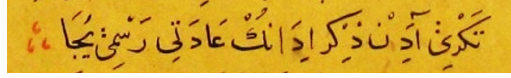

Daḳı rahmet aña gelsün kim kıla 'ilme taleb

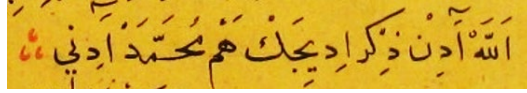
[Ba‘zı didi] biri Rūmdur gayrı zulle ħulfi var

▪ Türkçe kelimelerde vezinde uzun ünlüye tekabül eden sesler, harfle gösterilmiştir. Aşağıdaki örnekte olduğu gibi normalde yazılmaması gerektiği hâlde imaleye işaret etmek için *idenūñ* kelimesindeki *e* sesi, elifle yazılmıştır.

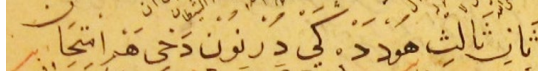
Tañrı adın zıkr idenūñ ‘ādeti resmi yüce

▪ Türkçe kelimelerde vezinde uzun ünlüye tekabül eden sesler, med ile gösterilmiştir. Aşağıdaki örnekte imaleye işaret etmek için *adın* ve *adını* kelimelerinin yazımında elif harfinin üstüne med konulmuştur.

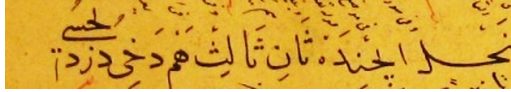

Allāh *adın* zıkr idicek hem Muḥammed *adını*

▪ Vezinde kısa ünlüye tekabül eden sesler, harfle değil harekeyle gösterilmiştir.

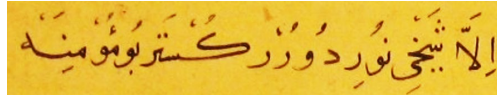

Şāni *şālīs* Hūdda keydür Nūn daḥı hem imtiḥān

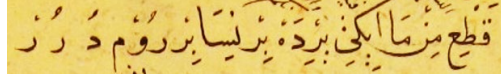
Naḥl içinde *şāni* *şālīs* hem daḥı dördüncüsü

▪ Bildirme eki, -durur şeklinde kullanılmıştır. Bu ekin kullanımı 15. yüzyıldan itibaren giderek azalmış ve 17. yüzyılda da kullanımdan düşmüştür.²³

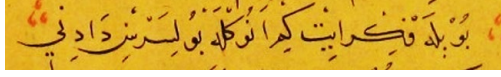
İllā şeyḫi nūridurur göster[e] bu mü'mine

²³ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2014) 460.

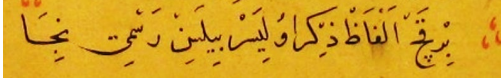

Kaṭ'-ı *min mā* iki yirde bir Nisā' bir Rūmdurur

- Gelecek zaman eki, -isar/-iser olarak kullanılmıştır.

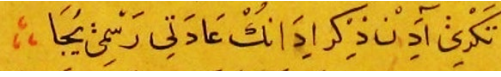

Böyle fikr it kim anuñla bulı**sarsın** dādını

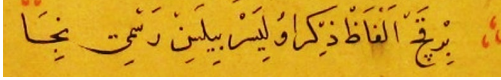

Birkaç elfāz zıkr olı**sar** bilesin resmi nice

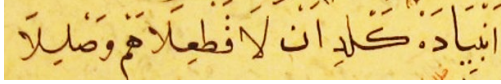
- Güzel he (هـ) ile yazılması gereken sesler, bazen elif ile yazılmıştır.

Tañrı adın zıkr idenün 'ādeti resmi yüce

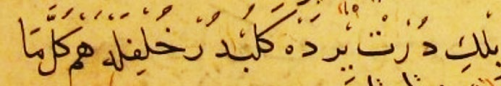

Birkaç elfāz zıkr olı**sar** bilesin resmi nice

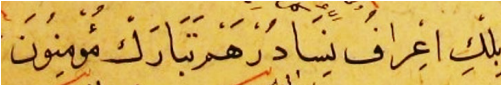

Enbiyāda geldi *en lā* kaṭ'-ıla hem vaşl-ıla

- Farsça “ki” bağlaçları, hareke ile gösterilmiştir:

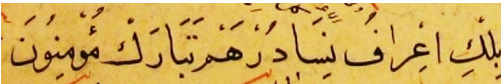

Bil **ki** dört yirde gelüpdür ḥulf-ile hem *külle mā*

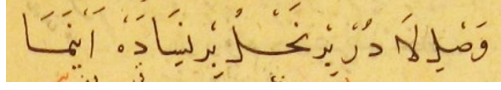

Bil **ki** A'rāf u Nisādur hem Tebārek Mü'minün

- “Atıf vav”ı, bazen hareke ile gösterilmiştir:

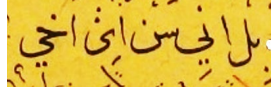

Bil **ki** A'rāf **u** Nisādur hem Tebārek Mü'minün

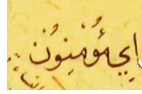

Vaşl-ıladur bir Naḥl u bir Nisāda *eynemā*

- Nidalar “iy” şeklinde harekelenmiştir:

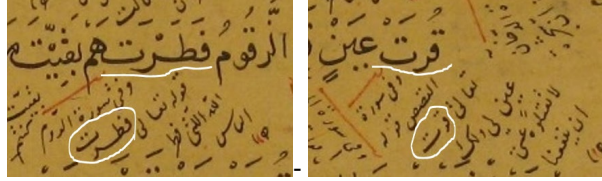

bil anı sen iy aḥī

iy mü'minūn

▪ Beyitler sonradan harekelenmiş olabilir. Zira aşağıda solda verilen örnekte kelime, Rum suresinin 30. ayetinden hareketle *fitrat* okunması gerekirken *fetarte* olarak harekelenmiştir. İkinci örnekteki kelime ise Kasas suresinin 9. ayetinden hareketle *kurratu* okunması gerekirken *kurat* olarak harekelenmiştir.

C. Mesnevinin İçinde Bulunduğu Mecmua

Kat' ve Vasl mesnevisi, bir mecmuanın 13b-17a yaprakları arasında yer almaktadır. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 3021 numarada kayıtlı bu mecmuaya *Mecmû'a-ı Mergûbe ve Mu'tebere* ismi verildiği bu ismin hem mecmua içinde hem de sayfaların sırtında yazılı olmasından anlaşılmaktadır.²⁴ 145 varaktan oluşan mecmuadaki eserlerin geneline bakıldığında eserlerde konu bütünlüğü olduğu görülmektedir.²⁵ Mecmuada Arapça ve Farsça eserler de bulunmaktadır.

24

²⁵ Mecmuada Kat' ve Vasl mesnevisinden başka kıraat ilmiyle ilgili eserler bulunmaktadır. Eserlerden bazıları şöyledir: Kasîde-i Kırâ'at (Mehâricu'l-Hurûf), 37 Hk 3021/1; Tertîl-i Kur'ân, 37 Hk 3021/2; Zînetü'l-Karî fî Kırâ'ati'l-Kur'ân, 37 Hk 3021/4; Kavâ'idü'l-Kur'ân (Tecvid), 37 Hk 3021/5

D. Nüsha Tavsifi

Eserin Adı	: Kat' ve Vasl (Katalogda)
Yazarı	: ?
İstinsah Tarihi	: 1445-1455 ?
Kütüphane	: Kastamonu İl Halk Kütüphanesi
Arşiv Numarası	: 37 Hk 3021/3
Mesnevinin Başı	: Allâh adı vâcib olur evvelinde her işüñ Allâh adın iş idinmek yigregidür her işüñ
Mesnevinin Sonu	: Raḥmet itsün kâ'iline kârisine Ḥaḳ çalap Daḥı raḥmet aña gelsün kim kıla 'ilme taleb
Yaprak Sayısı	: 13b-17a
Satır ve Sütun	: 9 satır, 1 sütun
Mürekkep Rengi	: Siyah
Yazı Türü	: Nesih

E. Metin Kurulumunda İzlenen Yöntem

▪ Metnin neşrinde, klasik transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda sadece yeni Türk alfabesinde yer almayan işaretlere yer verilmiştir.

ء	ا	ث	ح	خ	ذ	ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ق	ك	و	ى
'	ā	ṡ	ḥ	ḫ	ẓ	ṣ	ẓ, ḍ	ṭ	ẓ	ʿ	ġ	ḳ	ñ	ū	ī

- Her beyte sıra numarası verilmiştir.
- Beyitlerde zikredilen Arapça kısımlar çeviri yazı alfabesiyle yazılmıştır. Bunlar koyu ve italik olarak gösterilmiştir.
- Beyitlerde geçen Arapça kısımları örneklendirmek için beyitlerin altına veya üstüne yazılan ayetler, metne dâhil edilemeyeceği için dipnot olarak gösterilmiştir. Ayrıca ilgili ayetin çevirisi de dipnota eklenmiştir. Ayet çevirileri tam cümle olarak alınmış ve yazma eserde Arapçası verilen kısım koyu olarak belirtilmiştir.
- Mısra başları ve bütün özel isimler büyük harfle başlatılmıştır. Özel isimlerden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.
- *ile* edatı genel olarak ayrı yazılmıştır fakat *ilenin lamelif* ile yazıldığı durumlarda *ile*, kelimedden kısa çizgi ile ayrılmış ve ünlü uyumu gözetilerek yazılmıştır: vaşl-ıla gibi
- Bildirme eki -durur, her zaman bitişik yazılmıştır.

Sonuç

Müslümanlar, Kur'an'ın nüzulünden günümüze kadar ilahi metnin ezberlenmesi, imlasının korunması, doğru bir şekilde okunması, yazılması gibi birçok konuya dikkat etmişlerdir. Kur'an'ın sahih bir şekilde yazılması noktasında resmü'l-Mushafa bağlı kalmışlar, gelecek nesillere doğru aktarılması hususunda çaba göstermişler ve eserler kaleme almışlardır. Bu çabanın bir ürünü olan kat' ve vasl (maktû ve mevsûl) konulu mesnevi, her ne kadar hacimli bir eser olmasa da bu gayeye hizmet etme adına ortaya konmuş bir eser olması açısından önemlidir.

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'ndeki yazmalardan birinin içinde yer alan mesnevi, hem konu hem de şekil itibarıyla farklılıklar göstermektedir. Her şeyden önce maktû ve mevsûl konusunu manzum şekilde ele almış olması eseri öne çıkaran bir özelliktir. Diğer bir kayda değer özelliği ise mesnevi beyitlerinde zikredilen sûrelerin altına, ilgili ayetler de yazılmıştır. Bu ayetler yazılırken maktû ve mevsûl konusuyla ilgili kelimelerin olduğu ayet kısımları yazılmış, ayetin tamamı yazmada yer almamıştır.

Maktû ve mevsûl konulu bu mesnevinin dil özellikleri de dikkat çekicidir. Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alınan eser, 15. yüzyılda yazılmış maktû ve mevsûl konusunu anlatan nadir örneklerden biri olabilir.

Kat' ve vasl konulu bu mesnevi gibi pek çok yazma eserin hem yurt içindeki hem de yurt dışındaki kütüphanelerde araştırılmayı ve incelemeyi beklediği görülmektedir. Yapılacak araştırmalar neticesinde resm-i Osmanî hakkında kaleme alınmış başka eserler tespit edilmesi durumunda bu konu müstakil bir tür hüviyeti kazanabilecektir. Bu durumda bu çalışma yeni bir türün oluşumuna kapı aralamış olacaktır.

Teşekkür:

-

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma özgündür.

2. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

3. Finansman/Destek:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

4. Katkı Oranı Beyanı:

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmektedirler.

5. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

KAYNAKÇA

- ABAY, Muhammet. "Mushaf İmlasında Ali el-Kârî Tarzı Meselesi". *Usul İslam Araştırmaları* 23 (Haziran 2015), 7-44.
- ABAY, Muhammet. *Osmanlı Döneminde Mushaf İmlası Tartışmaları*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Günümüze Ulaşan Mesâhif-i Kadîme*. İstanbul: IRCICA Yayınları, 2015.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Hz. Ali'ye Nisbet Edilen Mushaf-ı Şerif (San'a Nüshası)*. İstanbul: IRCICA Yayınları, 2011.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Hz. Osman'a İzafe Edilen Mushaf-ı Şerif (Türk ve İslam Eserleri Nüshası)*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2007.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Hz. Osman'a İzafe Edilen Mushaf-ı Şerif (Topkapı Sarayı Müzesi Nüshası)*. İstanbul: IRCICA Yayınları, 2007.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Hz. Osman'a Nisbet Edilen Mushaf-ı Şerif (Kahire el-Meşhedü'l-Hüseyni Nüshası)*. İstanbul: IRCICA Yayınları, 2009.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Mushaf-ı Şerif (Bibliothèque Nationale, Paris)*. İstanbul: IRCICA Yayınları, 2011.
- ALTIKULAÇ, Tayyar. *Mushaf-ı Şerif (Tübingen Nüshası)*. İstanbul: IRCICA Yayınları, 2011.
- BAŞARAN, Selman. "Huzeyfe b. Yemân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/434. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.
- CANKURT, Fatih. "Resm-i Osmânî Kâideleri Bağlamında TMSK E. H. 2 Nr. Mushaf". *ATEBE Dinî Araştırmalar Dergisi* 8 (Aralık 2022), 233-263.
- ÇAKIN, Mehmet Burak. "Müellifi Meçhul Bir Manzûm Kavâ'id-i Nahviye Örneği". *Hitit İlahiyat Dergisi* 21/2 (Aralık 2022), 1419-1452.
- ÇİÇEKLER, Mustafa. "Mesnevi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/320. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004.
- DOĞAN, Hasan. "Zarîfî Efendi ve Hattatlar İçin Yazdığı Manzum Eseri: Risâletü'l-Manzûm Kavâidü Kur'ânî'r-Rüsûm". *Littera Turca Journal of*

- Turkish Language and Literature* 4/3 (Temmuz 2018), 677-714.
- EMİNOĞLU KÜRKÜT, Edibe. *Hız. Osmân Mushaflarının İmla Özellikleri ve İmlanın Kırâat Açısından Değeri*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican. *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2014.
- GÜLLÜCE, Veysel. "Kur'an Kitabesinde Resm-i Osmânî'nin Yeri ve Önemi". *Osmanlı'dan Günümüze Kur'an ve Hüsn-i Hat Sempozyum Bildiri Metinleri*. 225-235. Amasya: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.
- KARA, Mehmet. "Tarihi ve Temel Meseleleriyle Kıraat İlmî". *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12 (2018), 179-186.
- KURT, Muhammet Sacit. "Balıkesir'in Manevi Önderlerinden İmam Birgivi ve Ona Atfedilen 'Resmü'l-Mushaf' Risalesi". *Balıkesirli Bir İslam Âlimi İmam Birgivi* 3/355-364. İstanbul: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2021.
- MAŞALI, Mehmet Emin. "Mushaf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/243. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.
- MAŞALI, Mehmet Emin. *Kur'ân'ın Metin Yapısı: Mushaf Tarihi ve İmlâsı*. Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2004.
- MAŞALI, Mehmet Emin. *Tarihi ve Temel Meseleleriyle Kıraat İlmî*. Ankara: Otto Yayınları, 2016.
- OKUMUŞ, Mesut. "Kur'ân İmlâsının Gelişim Süreci Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/17 (Haziran 2010), 5-37.
- ÖĞMÜŞ, Harun. "Resm-i Mushaf Bağlamında Kur'an ve Kıraat Ayrımı (Harekenin Tekâmülüne Kadarki Süreç Çerçevesinde Bir Değerlendirme)". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (Ağustos 2015), 9-28.
- ŞAN, Lokman. *Molla Halil Siirdî'nin Kırâatlere Yaklaşımı*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- TANYILDIZ, Ahmet. *Mushaf Hattatları Rehberi Risâletü'l-Manzûm Kavâ'idü Kur'âni'r-Rusûm*. İstanbul: DBY Yayınları, 2021.
- ÜNVER, İsmail. "Mesnevî". *Türk Dili* (1986), 430-563.

EK: Metin

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

- [1] Allâh adı vâcib olur evvelinde her işüñ
Allâh adın iş idinmek yigregidür her işüñ
- [2] Allâh adın zıkr idicek hem Muḥammed adını
Böyle fikr it kim anuñla bulırsarsın dâdını
- [3] Tañrı adın zıkr idenün ‘âdeti resmi yüce
Birkaç elfâz zıkr olısar bilesin resmi nice
- [4] Ba‘zı maḳtû‘ ba‘zı mevşül ba‘zı kirt tâ ba‘zı uzun
Muşḥaf-ı ‘Osmânda böyle bil ne eksük ne füzün
- [5] Kaṭ‘-ı *en lâ* Tevbe²⁶ A‘râf²⁷ Ḥacc²⁸ u Yâsîn²⁹ hem Duḥân³⁰
Sâni sâlis Hüd³¹da keydür Nün³² daḥı hem imtiḥân³³

²⁶ أَن لَّا مَلْجَاءَ مِنَّا إِلَّآ إِلَيْهِ - Allah’a karşı O’ndan başka sığınılacak kimse olmadığını anlamışlardı. (Tevbe 9/118)

²⁷ أَن لَّا أَقُولُ عَلَى اللَّهِ - Bana, Allah’a karşı sadece gerçeği söylemem yaraşır. (A‘râf 7/105)

²⁸ أَن لَّا يُقُولُوا عَلَى اللَّهِ - Allah hakkında, gerçek dışında bir şey söylemeyeceklerine dair onlardan Kitap’ta söz alınmamış mıydı? (A‘râf 7/169)

²⁹ أَن لَّا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهَّرْ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ - Hani biz İbrahim’e, Kâbe’nin yerini, “Bana hiçbir şeyi ortak koşma; evimi, tavaf edenler, namaz kılanlar, rükû ve secde edenler için temizle” diye belirlemiştik. (Hac 22/26)

³⁰ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ - Ey Âdemoğulları! Ben, size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi?” (Yâsîn 36/60)

³¹ وَأَن لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ - Allah’a karşı ululuk taslamayın. Çünkü ben size apaçık bir delil (mucize) getiriyorum.” (Duhân 44/19)

³² وَأَن لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ - Eğer size (bu konuda) cevap veremedilerse, bilin ki o (Kur’an) ancak Allah’ın ilmiyle indirilmiştir ve O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Artık Müslüman oluyor musunuz? (Hüd 11/14)

³³ أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ - Allah’tan başkasına ibadet ve kulluk etmeyin. Doğrusu ben sizin adınıza elem dolu bir günün azabından korkuyorum.” (Hüd 11/26)

³⁴ أَن لَّا يَدْخُلْنَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ - “Aman, bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın!” (Kalem 68/24)

³⁵ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ - Ey Peygamber! Mümin kadınlar Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayacakları, hırsızlık yapmayacakları, zina etmeyecekleri, çocuklarını öldürmeyecekleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira düzüp getirmeyecekleri, dine ve akla uygun hiçbir konuda sana karşı gelmeyecekleri hususunda sana biat etmeye geldiklerinde onların biatlarını kabul et ve onlar için Allah’tan bağışlama dile. (Mümtehine 60/12)

- [6] Enbiyâ³⁴da geldi *en lâ* kaç-ıla hem vaşl-ıla
Ancak *in mâ* biri Ra'd³⁵da kaç-ıladur vaşl-ıla
- [7] Kaç-ı *em men* Secde³⁶ hem Tevbe³⁷ Şâffât³⁸ hem Nisâ³⁹
Kaç-ıla *'an men tevellâ*⁴⁰ hem dağı *'an men yeşâ*⁴¹
- [8] Vaşl-ı *ellen* bir Kıyâmet⁴² bir dağı Kehf⁴³i bilün
Bu ikiden gayrısını kaç-ıla isteñ bölün
- [9] Kaç-ı *min mâ* iki yirde bir Nisâ⁴⁴ bir Rûm⁴⁵durur

³⁴ Zünnûn'u da (Yûnus) hatırla! Hani öfkelenerek (halkından ayrılıp) gitmişti de kendisini asla sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken karanlıklar içinde, "Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum" diye dua etti. (Enbiyâ 21/87)

³⁵ -وان ما [ثريتك] بعض الذي نعدهم - Onlara haber verdiğimiz azabın bir kısmını sana göstersek de (göstermeden) senin ruhunu alsak da senin görevin sadece tebliğ etmektir. Hesap görmek ise bize aittir. (Ra'd 13/40)

³⁶ Mısırda ayetin Secde suresinde olduğu ifade edilse de ayet, Fussilet suresindedir: O hâlde kıyamet gününde ateşe atılan mı yoksa güven içinde gelen kimse mi daha iyidir? Dilediğinizi yapın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görmektedir. (Fussilet 41/10)

³⁷ -أم من أسس بنيانه على شفا جرف - Binasını Allah'a saygı ve O'nun hoşnutluğunu kazanma temeli üzerine kuran mı daha iyidir yoksa binasını kaymak üzere olan bir uçurumun kenarına kurarak onunla birlikte cehennem ateşine yuvarlanan mı? (Tevbe 9/109)

³⁸ -أم من خلقنا أنا خلقناهم من طين لازب - Şimdi o inkârcılardan şu sorunun cevabını iste: Kendilerini yaratmak mı daha zor, yoksa başka yarattıklarımızı mı? Biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık. (Şâffât 37/11)

³⁹ -أم من يكون عليهم - Haydi siz dünya hayatında onlara taraf çıkıp savundunuz; ama kıyamet günü Allah'a karşı onları kim savunacak yahut onlara kim vekil olacak? (Nisâ 4/109)

⁴⁰ -عن من توكلي عن ذكرنا ولم يرد إلا الحيوة الدنيا - O halde bizi anmaktan yüz çeviren ve dünya hayatından başka arzusu olmayan kişilerden sen de yüz çevir. (Necm 53/29)

⁴¹ -عن من يشاء يكاد سنا برقه يذهب بالابصار - Bu sırada bulut aralıklarından çakan şimşegi görürsün; gökten, oradaki bulut dağlarından dolu yağdırır da bunu dilediğine isabet ettirir, dilediğinden de onu uzaklaştırır, bu arada şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri kör edecek. (Nûr 24/43)

⁴² -الن نجمع عظامه - İnsan, kemiklerini toplayıp birleştiremeyeceğimizi mi sanıyor? (Kıyâmet 75/3)

⁴³ -الن نجعل لكم موعدا - Oysa size asla bir buluşma zamanı tayin etmediğimizi sanmıştınız. (Kehf 18/48)

⁴⁴ -فمن ما ملكت إيمانكم من فتياتكم المؤمنات والله أعلم بإيمانكم - Sizden kimin, hür mü'min kadınlarla evlenmeye gücü yetmezse sahip olduğunuz mü'min genç kızlarınızdan (cariyelerinizden) alsın. (Nisâ 4/25)

⁴⁵ -من ما ملكت إيمانكم من شركاء - Allah size kendinizden bir örnek veriyor: Elinizin altında bulunan köleleriniz arasında size verdiğimiz rızıklarda, sizinle eşit haklara sahip ve

- Süre-i Münâfikûn⁴⁶da hulf ile mersûmdurur
- [10] Kande kim *min mâli*⁴⁷ kaç' it *mimmen*⁴⁸ *ümmîn* vaşl kıl
Süre-i A'râf⁴⁹da 'an mâ kaç'-ıladur faşl kıl
- [11] Vaşl-ı *illem* birdür ancak Hûd⁵⁰daki *illem*durur
Kande gelse lafz-ı *en lem*⁵¹ kaç'-ıla *en lem*⁵²durur
- [12] Vaşl-ı *emmâ*⁵³ kande gelse kaç'-ı *fî mâ*⁵⁴ kandedür

birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekindiğiniz **ortaklarınız** var mı? (Rûm 30/28)

⁴⁶ وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ - Her birinize ölüm gelip, "Rabbim! Ne olur bana azıcık daha süre tanısan da gönüllü yardımlarda bulunsam ve iyi kişilerden olsam!" diye yalvarmadan önce **size verdiğimiz rızıklardan başkaları için de harcayın**. (Münâfikûn 63/10)

⁴⁷ Ayetten önce "Kur'an'ın tamamında maktûdur" ifadesi yer alsada "min mâlin" ibaresi Mü'minûn suresi 55. ayette, "min mâl" ibaresi ise Nûr suresi 33. ayette tespit edilmiştir.

مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْتَكُمْ - Allah'ın size verdiği maldan da onlara verin. (Nûr 24/33)

⁴⁸ Ayetten önce "Kur'an'ın tamamında mevsûldür" ifadesi yer almaktadır. "mimmen" ifadesi Kur'an'da farklı surelerde zikredilmiş olup bunlardan bazıları şöyledir: Bakara 2/114, Nisâ 4/125, A'râf 7/181, Tevbe 9/101, Hûd 11/48, Meryem 19/58, Tâhâ 20/4, Ahzâb 33/51, Sâd 38/85, Zümer 39/32, Fussilet 41/33, Ahkâf 46/5... Bu beyitte örnek olarak zikredilen ayetler ise Bakara 114 ve Tâhâ 4'tür:

مَنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ - Allah'ın mescidlerinde O'nun adının anılmasına engel olan ve onların harap olması için çalışandan daha zalim kim olabilir? (Bakara 2/114)

مَنْ خَلَقَ - O, yeri ve yüce gökleri yaratan Allah katından peyderpey gönderilmiştir. (Tâhâ 20/4)

⁴⁹ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ - Kendilerine yasak edilen şeyler karşısında küstahça diretince onlara, "Aşağılık maymunlar olun!" dedik. (A'râf 7/166)

⁵⁰ فَالَّذِينَ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ - Eğer size cevap veremezlerse, bilin ki Kur'an ancak Allah'ın ilminin eseri olarak indirilmiştir ve O'ndan başka tanrı yoktur; hâlâ teslim olmayacak mısınız? (Hûd 11/14)

⁵¹ "Kur'an'ın tamamında" notuyla şu ayet örnek verilmiştir: أَن لَّمْ يَرَهُ أَحَدٌ - Onu kimsenin görmediğini mi sanıyor? (Beled 90/7)

⁵² "Kur'an'ın tamamında" notuyla şu ayet örnek verilmiştir: إِنْ لَّمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنَّ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ -

Eğer sizin çocuğunuz yoksa bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. **Eğer çocuğunuz varsa** bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. (Nisâ 4/12)

⁵³ "Kur'an'ın tamamında" notuyla şu ayetler örnek verilmiştir:

أَمَّا ذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ - Nihayet oraya geldikleri zaman Allah buyurur: "Siz benim âyetlerimi, ne olduğunu kavramadan yalan saydınız öyle mi? **Değilse yaptığınız neydi?**" (Neml 27/84)

فَأَمَّا إِنْ كَانَ - Şayet o, Allah'a yakın olanlardan ise... (Vâkıa 56/88)

⁵⁴ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ - De ki: "Bana vahyedilende, murdar et (meyte) veya akıtılmış kan yahut domuz eti -ki pisliğin kendisidir- ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvandan başka, yiyecek kimse için yasaklanmış bir şey **bulamıyorum...**" (En'âm 6/145)

- Bakara⁵⁵ ikincisiyle iki En'âm⁵⁶ Mâ'ide⁵⁷dür
- [13] Enbiyâ⁵⁸ vü Nûr⁵⁹ u zulle⁶⁰ Vâkı'a⁶¹ iki Zümer⁶²
[Ba'zı didi]⁶³ biri Rûm⁶⁴dur ğayrı zulle hulfı var
- [14] Süre-i En'âm⁶⁵da ancak kaç⁶-ıladur *inne mâ*
Lîk bir Hâc⁶⁶ iki Lokmân⁶⁷ kaç⁶-ıladur *enne mâ*

⁵⁵ فيما فعلن في أنفسهن بالمعروف - İçinizden ölenlerin geride bıraktıkları eşleri kendi başlarına (evlenmeksizin) dört ay on gün beklerler. Bekleme sürelerinin sonuna geldiklerinde **kendileri hakkında, normal ölçülerde yapıp ettiklerinden** size bir sorumluluk yoktur. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır. (Bakara 2/234)

⁵⁶ لِيَلْبُوكُمْ فِي مَا آتَيْتُمْ إِنْ رَبِّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ - Sizi yeryüzünün halifeleri kılan, **size verdiği şeylerde sizi denemek için** kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur. **Şüphesiz rabbinin cezası çok çabuktur; yine O'nun bağışlaması ve rahmeti boldur.** (En'âm 6/165)

⁵⁷ لِيَلْبُوكُمْ فِي مَا آتَيْتُمْ - Fakat **size verdikleriyle sizi denemek istedi.** (Mâide 5/48)

⁵⁸ وَهُمْ فِي مَا آسَفْتُمْ أَنفُسَهُمْ خَالِدُونَ - **Canlarının istediği nimetler içinde ebedî olarak kalırlar.** (Enbiyâ 21/102)

⁵⁹ فِي مَا آفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ - Eğer dünyada ve âhirette Allah'ın lütfu ve rahmeti hep sizinle olmasaydı **içine daldığınız günah yüzünden size büyük bir azap gelecekti.** (Nûr 24/14)

⁶⁰ اتَّزَكَّوْنَ فِي مَا هُمْ بِمِنِينِ - **Siz burada güven içinde bırakılacağınızı mı sanıyorsunuz?** (Şuarâ 26/146)

⁶¹ وَنُنشِئُكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ - Aranızda ölümü biz takdir ettik; sizi benzerlerinizle değiştirmemiz **ve bilemeyeceğiniz bir şekilde sizi yeniden var etmemiz hususunda** bizim önümüze asla geçilemez. (Vâkıa 56/61-62)

⁶² فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ - De ki: "Ey gökleri ve yeri yaratan, duyular ötesini ve duyular âlemini bilen Allah'ım! **İhtilâfa düştükleri konularda** kulların arasında hükmü sen vereceksin." (Zümer 39/46)

⁶³ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ - Şüphesiz Allah, **ayrılığa düştükleri şeyler konusunda** aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve nankör olanları doğru yola iletmez. (Zümer 39/3)

⁶⁴ Satırın sonunda yazılıdır. Vezin ve kafiye için mısra başına alınmıştır.

⁶⁴ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ رَازِقُونَ - Elinizin altında bulunan köleleriniz arasında **size verdiğimiz rızıklarda**, sizinle eşit haklara sahip ve birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekindiğiniz **ortaklarınız** var mı? (Rûm 30/28)

⁶⁵ إِنْ مَا تُوْعَدُونَ لَاتٍ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ - Size bildirilen mutlaka gelecektir; bunu önleyemezsiniz. (En'âm 6/134)

⁶⁶ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ - Böyledir; çünkü Allah hakkın ta kendisidir, **O'nun dışında valvarıp taptıkları ise bätülün ta kendisidir.** Ve şüphe yok ki yüce olan, ulu olan yalnız Allah'tır. (Hac 22/62)

⁶⁷ وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ - **Yeryüzündeki bütün ağaçlar kalem olsaydı**, deniz de - ardından ona yedisi daha eklenmek üzere- mürekkep olsaydı yine de Allah'ın sözleri tükenmezdi; Allah azizdir, hakîmdir. (Lokmân 31/27)

- Hulf-ıla Ahzâb⁸⁰ u zulle⁸¹ vaşl-ıla *feeynemâ*⁸²
- [19] Vaşl-ı *keylâ* Hacc⁸³ u ‘İmrân⁸⁴ sâni Ahzâb⁸⁵ u Hâdîd⁸⁶
Vaşl-ıladur *veyke’enne*⁸⁷ kande gelse fi’l-mecîd
- [20] Kaṭ‘-ıladur *yevme hum* Mü’min⁸⁸de hem ve’z-Zâriyât⁸⁹
Kaṭ‘-ıladur *mâli hâzâ* dört gelür fi’l-beyyinât
- [21] Bir Nisâ⁹⁰ Kehf⁹¹ ü Me‘âric⁹² hem daḥı Furkân⁹³da var
Vaşl-ıladur lafz-ı *illâ*⁹⁴ kande kim Qur’ânda var

⁸⁰ *أَيْنَ مَا تَقِفُوا أَخْذُوا وَقْتَهُمْ وَتَقْتُلُوا قَتِيلًا* - Münafıklar, kalplerinde çürüklük bulunanlar ve Medine’de asılsız haber yayanlar yaptıklarına son vermezlerse seni onların üzerine sevk edeceğiz; o zaman seninle beraber orada fazla oturamayacaklar, Allah’ın rahmetinden uzaklaşmış olarak **nerede bulunsalar yakalanıp öldürülecekler**. (Ahzâb 33/60-61)

⁸¹ *أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ* - Onlara, “Allah’ı bırakıp da taptıklarınız nerede? Size yardım edebiliyorlar veya kendilerini kurtarabiliyorlar mı?” denilir. (Şuarâ 26/92-93)

⁸² *فَإِنَّمَا تُوَلُّوْا فَنَمَّ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ* - Nereye dönerseniz Allah’ın zâtı oradadır. Şüphesiz Allah (zât ve sıfatlarında) sınırsızdır, her şeyi bilmektedir. (Bakara 2/115)

⁸³ *لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا* - İçinizden kimi erken vefat ettirilirken kimi de **önceden bildiklerini bilmez hâle gelinceye kadar** ömrün en düşkün çağına eriştirilir. (Hac 22/5)

⁸⁴ *لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ* - O zaman siz dönüp hiç kimseye bakmadan yukarı doğru çekiliyordunuz; peygamber ise arkanızdan sizi çağırıyordu, **kaybettiklerinizin ve başınıza gelenlerin üzüntüsüne katlanabilmeniz için** (söz tutmamanıza karşılık) Allah size tasa üstüne tasa verdi. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. (Âl-i İmrân 3/153)

⁸⁵ *لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ* - **Bütün bunlar, sana herhangi bir zorluk olmaması içindir**. (Ahzâb 33/50)

⁸⁶ *كَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ* - **Kaybettiklerinize üzülmesiniz** ve O’nun size verdikleriyle şırmamayasınız **diye (böyle yapmıştır)**. (Hadîd 57/23)

⁸⁷ “Kur’an’ın tamamında mevsûldür” notuyla iki örneği bulunan şu ayet paylaşılmıştır:
وَيَكَنَّ اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ - **Demek ki Allah rızkı kullarından dilediğine bol bol, dilediğine de ölçülü veriyormuş**. (Kasas 28/82)

وَيَكَنَّهُ لَا يَفْلَحُ الْكَافِرُونَ - **Demek inkârcılar iflâh olmazmış!** (Kasas 28/82)

⁸⁸ *يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ* - **O gün onlar ortaya çıkarlar**. (Mü’min 40/16)

⁸⁹ *يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ* - **O gün onlar ateşle sınanacaklar!** (Zâriyât 51/13)

⁹⁰ *فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ* - **Ne oldu bu topluluğa ki bir türlü söyleneni anlayamıyorlar!** (Nisâ 4/78)

⁹¹ *مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً* - **Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!** (Kehf 18/49)

⁹² *فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مُهْطِعِينَ* - **O inkârcılara ne oluyor ki (inkâr veya alay etmek için) sana doğru koşuyorlar**. (Meâric 70/36)

⁹³ *مَالِ هَذَا الرَّسُولِ* - Dediler ki: “**Bu nasıl peygamber!** Yemek yiyor, çarşılarda dolaşiyor. Ona bir melek indirilmeli ve kendisiyle birlikte o melek de uyarıcılık görevi yapmalı değil miydi? (Furkân 25/7)

⁹⁴ “Kur’an’ın tamamında mevsûldür” notuyla şu örnekler verilmiştir:

- [22] Süre-i evvelde⁹⁵ **rahmet** tâ dırâz mersûmdurur
Bir de A'râf⁹⁶ Hûd⁹⁷ u Meryem⁹⁸ iki Zuhruf⁹⁹ Rûm¹⁰⁰durur
- [23] Vâkı'a¹⁰¹da görmüşem **cennet** müzeyyen tâ dırâz
Hem de on bir yirde **ni'met** hem mübeyyen tâ dırâz
- [24] Bakara¹⁰²yla Mâ'ide¹⁰³ vü bunların ikincisi
Nahl¹⁰⁴ içinde şâni şâliş hem dağı dördüncisi

إِلا تَتَعَلَّوْهُ - **İlişkilerinizi böyle kurmazsanız** yeryüzünde bir fitne ve büyük bir bozulma olur. (Enfâl 8/73)

إِلا تَنْصُرُوهُ - **Siz peygambere yardımcı olmasanız** da önemli değil. (Tevbe 9/40)

95 اُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ - İman edenler, hicret eden ve Allah yolunda savaşanlar; şüphesiz **işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar**. Allah çok bağışlayandır, sonsuz rahmet sahibidir. (Bakara 2/218)

96 اِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ - **Muhakkak ki iyilik edenlere Allah'ın rahmeti çok yakındır**. (A'râf 7/56)

97 رَحْمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ اِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ - Elçiler de "Allah'ın işine mi şaşıyorsun? **Allah'ın rahmet ve bereketi üzerinizdedir, ey hâne halkı! Şüphesiz ki O, övülmeye lâyıktır, şanı yücedir**" dediler. (Hûd 11/73)

98 ذَكَرَ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدُهُ زَكَرِيَّا - **Kaf, Ha, Ya, Ayn, Sad. Bu, rabbinin Zekeriyâ kuluna lütfettiği rahmetin anlatımıdır**. (Meryem 19/1-2)

99 رَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ - **Rabbinin rahmeti onların biriktirdiklerinden daha hayırlıdır**. (Zuhruf 43/32)

رَحْمَتُ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ - **Rabbinin rahmetini** paylaştırmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında **onların geçimliklerini biz paylaştırdık**. (Zuhruf 43/32)

100 فَانظُرْ اِلَى اَنْارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا - Allah'ın rahmetinin eserlerine bak! Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor. (Rûm 30/50)

101 وَجنتِ نعيمٍ - Ona huzur, güzel nasip ve **nimetlerle dolu cennet vardır**. (Vâkıa 56/89)

102 وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ - **Allah'ın üzerinizdeki nimetini**, size öğüt vermek için indirdiği Kitab'ı ve hikmeti **hatırlayın**. (Bakara 2/231)

103 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ - **Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın**. (Mâide 5/11)

104 وَيَنْعَمِ اللَّهُ هُمْ يَكْفُرُونَ - Onlar yine de bâtıla inanıp **Allah'ın nimetine karşı nankörlük mü ediyorlar?** (Nahl 16/72)

يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ - **Onlar Allah'ın nimetlerini biliyor** ama sonra kalkıp nankörlük ediyorlar. Onların çoğu inkârcıdır! (Nahl 16/83)

وَأَشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ - Allah'ın size verdiği helâl ve güzel rızıktan yiyip için ve eğer yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'nun **nimetine de şükredin**. (Nahl 16/114)

- [25] Âl-i ‘İmrân¹⁰⁵ bir de Loğmân¹⁰⁶ Fâtır¹⁰⁷ u hem Tûr¹⁰⁸durur
Şâni gâlis İbrâhîm¹⁰⁹üñ tâ dırâz mezbûrdurur
- [26] Fâtır¹¹⁰ u Enfâl¹¹¹ Ğâfir¹¹² tâ dırâz *sünnet*durur
Âl-i ‘İmrân¹¹³ Nûr¹¹⁴ içinde tâ dırâz *la‘net*durur

¹⁰⁵ وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً - Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi. (Âl-i İmrân 3/103)

¹⁰⁶ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ - Görmez misin, varlığının kanıtlarından bir kısmını size göstereyim diye denizde gemiler Allah’ın lütfuyla nasıl yüzüp gidiyor! (Loğmân 31/31)

¹⁰⁷ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ - Ey insanlar! Allah’ın üzerinizdeki nimetlerini hatırlayın. (Fâtır 35/3)

¹⁰⁸ الْآسَنتَ الْأُولَى - Yoksa onlar öncekilere uygulanan yasalardan başkasını mı bekliyorlar? (Fâtır 35/43)

¹⁰⁹ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ - (Ey Muhammed!) O hâlde, sen öğüt ver. Rabbinin nimeti sayesinde sen, bir kâhin de değilsin deli de. (Tûr 52/29)

¹¹⁰ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ - Allah’ın lütfettiği nimete nankörlükle karşılık verip sonunda toplumlarını helâke uğrayacakları yere, cehenneme sürükleyenleri görmedin mi? Oraya girecekler; orası ne kötü karargâh! (İbrâhîm 14/28-29)

¹¹¹ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا - Allah’ın nimetlerini saymaya kalksanız başa çıkamazsınız. (İbrâhîm 14/34)

¹¹² الْآسَنتَ الْآلَاوِلَى - Yoksa onlar öncekilere uygulanan yasalardan başkasını mı bekliyorlar? (Fâtır 35/43)

¹¹³ فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأُولَى - Yaptıklarına devam ederlerse, daha öncekilere geçmişte ne yapıldığı bellidir. (Enfâl 8/38)

¹¹⁴ سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِي - Allah’ın, kulları hakkında öteden beri uygulanan yasası böyledir. (Mü’min 40/85)

¹¹⁵ فَجَعَلَ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ - Allah’ın lâneti yalancıların üzerine olsun diye dua edelim. (Âl-i İmrân 3/61)

¹¹⁶ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ - Eşlerine zina suçlamasında bulunup da kendilerinden başka tanıkları olmayanların her birinin tanıklığı, dört kere, doğru söylediğine Allah’ı tanık göstermesi; beşinci olarak da, “eğer yalan söyleyenlerden ise Allah’ın lânetine uğramasını” söylemesidir. (Nûr 24/6-7)

- [27] Yûsuf¹¹⁵ u 'İmrân¹¹⁶ Tuḥarrim¹¹⁷ hem Kaşas¹¹⁸da *imra'et*¹¹⁹
*Şecerati'z-zakkûm*¹²⁰ *fiṭrat*¹²¹ hem *bakiyyet*¹²² *ma'şiyet*¹²³
- [28] *Kurratu 'aynin* Kaşas¹²⁴da hem *ğayâbet*¹²⁵ *yâ ebet*¹²⁶
Bir de *ibnet*¹²⁷ bir *cimâlet*¹²⁸ Fâtır¹²⁹ içre beyyinet
- [29] Yûsuf¹³⁰ ile 'Ankebût¹³¹da âyâtdurur bir daḥı

¹¹⁵ امرأت العزيز - Şehirdeki bazı kadınlar, "Aziz'in karısı, hizmetindeki genç ile birlikte olmak istiyormuş; (Yûsuf'un) sevdası kalbine işlemiş! Biz onu gerçekten açık bir sapkınlık içinde görüyoruz" dediler. (Yûsuf 12/30)

¹¹⁶ قَالَتْ امْرَأَتُ عِمْرَانَ - Bir zamanlar İmrân'ın karısı şöyle demişti: "Rabbim! Karnımdakini kayıtsız şartsız sana adadım, benden kabul buyur; kuşkusuz sensin her şeyi işiten, her şeyi bilen." (Âl-i İmrân 3/35)

¹¹⁷ -امرات نوح وامرات لوط - Allah, inkâr edenlere Nûh'un karısı ile Lût'un karısını misal vermektedir. (Tahrîm 66/10)

¹¹⁸ -وقالت امرأت فرعون - Firavun'un karısı, "O, senin ve benim göz aydınlığımız, muradımız olsun! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur veya onu evlât ediniriz" demişti. (Kasas 28/9)

¹¹⁹ [Yazmadaki not:] imra'et ifadesi her yerde maktûdur.

¹²⁰ ان شجرة الزقوم - Şüphesiz, zakkum ağacı, günahkârların yemeğidir. (Duhân 44/43-44)

¹²¹ فطرت الله التي فطر الناس - Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmışsa ona yönel! (Rûm 30/30)

¹²² -بقيت الله خير لكم ان كنتم - Eğer müminseniz Allah'ın bıraktığı (meşrû) kazanç sizin için daha hayırlıdır. (Hûd 11/86)

¹²³ -ومعصيت الرسول - Ey iman edenler! Aranızda gizli konuştuğunuz zaman, günah işleme, haksızlık etme ve peygambere karşı gelme hususunda fısıldaşmayın. (Mücâdele 58/9)

¹²⁴ -قرت عين لي ولك لا تقتلوه عسى ان ينفعنا - Firavun'un karısı, "O, senin ve benim göz aydınlığımız, muradımız olsun! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur veya onu evlât ediniriz" demişti. (Kasas 28/9)

¹²⁵ -في غيابة الجب - Onu götürüp (kör) kuyunun dibine bırakmaya ittifakla karar verince bunu yaptılar. (Yûsuf 12/15)

¹²⁶ -يا ابي اني رايت احد عشر كوكبا والشمس والقمر - Bir gün Yûsuf, babasına demişti ki: "Babacığım! Ben rüyamda on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederken gördüm." (Yûsuf 12/4)

¹²⁷ -ومريم ابنت عمران التي احصنت - İmrân kızı Meryem'i de (misal vermiştir): O iffetini çok iyi korumuştur. (Tahrîm 66/12)

¹²⁸ -جمالت صفر - Bunlar sanki birer kızıl devedir. (Mürselât 77/33)

¹²⁹ -فهم على بيت منه بل ان بعد الظالمون - Yahut biz onlara bir kitap vermişiz de onlar oradaki kesin bir delile mi dayanmaktalar? Hayır hayır! O zalimlerin birbirlerine vaadleri aldatmacadan başka bir şey değildir. (Fâtır 35/40)

¹³⁰ -آيات للسائلين - Andolsun ki Yûsuf ve kardeşlerinde, almak isteyenler için ibretler vardır. (Yûsuf 12/7)

¹³¹ -عليه آيات من ربه - Onlar hâlâ, "Rabbinden ona bazı mucizeler indirilmeli değil miydi?" diyorlar. (Ankebût 29/50)

- [30] **Semerât**dur Fussilet¹³²de bil anı sen iy aḥī
Bir de **el-Lât**¹³³ bir de **heyhât**¹³⁴ bir daḥı hem **zât**¹³⁵durur
Lâte hîn¹³⁶dür bir daḥı **fi'l-ğurufât**¹³⁷ **merzât**¹³⁸durur
- [31] Yûnus¹³⁹ u En'âm¹⁴⁰ u A'râf¹⁴¹ lafz **kelimet** tâ ḥavîl
Yûnus¹⁴²uñ ikincisiyle Ğâfir¹⁴³ içre ḥulf bil
- [32] Bu za'ifüñ kudreti ne şu'lesi ne mü'mine
İllâ şeyḥi nûrıdurur göster[e] bu mü'mine
- [33] Raḥmet itsün kâ'iline kârisine Ḥaḳ çalap
Daḥı raḥmet aña gelsün kim kıla 'ilme taleb

¹³² وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا - Meyveler tomurcuklarından ancak O'nun bilgisi altında çıkar.

(Fussilet 41/47)

¹³³ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ - **Gördünüz değil mi (âciz durumdaki) Lât'ı, Uzzâ'yı** ve üçüncüsü olan diğerini, Menât'ı? (Necm 53/19-20)

¹³⁴ هَيَّاهُتَ هَيَّاهُتَ لِمَا تُوْعَدُونَ - Bu size söylenenler gerçek olmaktan çok çok uzak! (Mü'minûn 23/36)

¹³⁵ ذَاتِ الشُّوْكَةِ - Hani Allah size iki taifeden birini, o sizindir diye vaad ediyordu. Siz de

güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz (Enfâl 8/7). ذَاتِ بَهْجَةٍ - Biz o suyla, sizin bir tek ağacını bile bitiremeyeceğiniz **güzel güzel** bahçeler, bağlar yetiştirmekteyiz (Neml 67/60). وَاللَّارِضِ ذَاتِ الصَّدْعِ . وَالرَّجْعِ ذَاتِ السَّمَاءِ - Yağmurlu göğe, yarık yarık çatlamış yere andolsun (Târik 86/11-12). وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ - Burçlarla dolu göğe andolsun (Burûc 85/1).

ذَاتِ النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ - O çukurları, **alev alev yanan** ateş çukurlarını hazırlayanlar

mahvolmuşlardır! (Burûc 85/5). سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ - O, **alev alev yanan** ateşe atılacak!

(Tebbet 111/3). وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحَيْكَةِ - **Alanları ayrılmış yıldız kümeleri ile dolu göğe**

andolsun (Zâriyât 51/7). [Yazmadaki not:] tâ harfi her yerde açıktır.

¹³⁶ وَلَاتِ حِينَ مَنَاصٍ - Onlardan önce nice nesilleri helâk ettik; o sırada feryat ettiler ama **artık zaman kurtulma zamanı değildi**. (Sâd 38/3)

¹³⁷ وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ - **Onlar cennet köşklerinde güven içindedirler**. (Sebe 34/37)

¹³⁸ [Yazmadaki not:] Kur'an'ın tamamında مَرَضَاتٍ şeklinde açık tâ ilelidir.

¹³⁹ كَلِمَتُ رَبِّكَ - **Rabbinin** yoldan çıkanlar hakkındaki, "Onlar artık imana gelmezler" **sözü**,

işte böylece gerçekleşmiştir. (Yûnus 10/33)

¹⁴⁰ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا - **Rabbinin sözü hem doğruluk hem de adalet bakımından tamamlanmıştır**. (En'âm 6/115)

¹⁴¹ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ - **Rabbinin İsrailoğullarına verdiği güzel söz**, onların

sabretmeleri karşılığında **gerçekleşti**. (A'râf 7/137)

¹⁴² حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ - Şu bir gerçek ki, **haklarında rabbinin hükmü kesinleşmiş olanlar** kendilerine her türlü kanıt gelse bile, elem veren azabı görmedikçe iman etmezler. (Yûnus 10/96-97)

¹⁴³ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ - **Böylece Rabbinin**, inkâr edenler hakkındaki, "Onlar cehennemliklerdir" **sözü gerçekleşmiş oldu**. (Mü'min 40/6)

A POETIC EXAMPLE OF AL-MUSHAF AL-UTHMANI: MATHNAWI ABOUT KAT' AND VASL

 Enes YILDIZ^a

 Abdullah UÇAR^b

Extended Abstract

According to Islamic belief, the Qur'an is a holy book that contains the last divine messages sent to humanity and has influenced many geographies of the world in many respects since its revelation. This influence has been realized in almost all areas of a nation's life, from its music to its architecture, from its literature to its art, from its clothing to its daily life, from the lives of its individuals to its community life, from its customs and traditions to the vocabulary of its languages.

Many religious texts were written in verse in Old Turkish literature. There are some reasons why religious subjects were written in verse. These can be listed as the author being a poet or the desire to work in this field, the fact that the original is also in verse in translated works, the existence of the tradition of writing in verse on didactic subjects, the tradition of writing parallel (nazire) and easy reading-memorization. The common point of almost all of these religious texts is that they were written to educate the public.

The mathnawi, which we think was written in the Old Anatolian Turkish period, constitutes the subject of our study. In the work, information about kat' and wasl (maktū and mawsūl) is given and related verses are shared.

There is no copyright date in the work, but since the work shows the characteristics of the Old Anatolian Turkish period, the author of the work may be one of the poets living in this period. The author never used his pseudonym in his work.

---

^a Assoc. Prof., Osmaniye Korkut Ata University, enesedebiyat@hotmail.com

^b Asst. Prof., Selçuk University, ucarabdullah@gmail.com

This verse of 33 couplets, written in the form of a mathnawi verse to teach the subject, contains many sūrah names and verses due to its subject. The work is written in the form of fāilātūn / fāilātūn / fāilātūn / fāilūn and repeated voice/word and rhyme are used in many places in the work. No study has been conducted on this work so far and no information about it has been found in biographical sources.

In this study, the subject of 'resmü'l-Mushaf' will be discussed first, then the 33 couplets mathnawi will be analyzed in terms of form, content, and language features and the text of the work will be published.

The author of the work characterizes himself as weak (hakir) like many divan poets. The absence of a pseudonym in the work has limited the research and identification of the poet. Since the work shows Old Anatolian Turkish characteristics, it is thought to be one of the poets who lived in this period. Although this is our opinion here, this work, which shows Old Anatolian Turkish features, may also belong to another poet who lived after this period and wrote works with Old Anatolian Turkish features.

Although the title of the work is not mentioned anywhere in the text, it is recorded as "Kat' and Vasl" in the catalog records. Kat' and Vasl is written in the mathnawi verse form. Divan poets sometimes included different verse forms in their mathnawi. However, there is no other form of verse within the mathnawi of Kat' and Vasl, nor is the length of the mathnawi suitable for it. Because the mathnawi is only 33 couplets.

In the last chapters of the mathnawi, the date of the completion of the work is usually given directly or in the form of gematria (ebced). However, there is no record of the date in Kat' and Vasl mathnawi.

In Kat' and Vasl mathnawi, 1-3 couplets are the introduction, 4-31 couplets are the main part, 32-33 couplets are the ending part. There is only one copy of Kat' and Vasl mathnawi in our possession at the moment. According to this copy, the work consists of 33 couplets.

Although the most commonly used meter in Turkish mathnawis is fāilātūn / fāilātūn / fāilūn, the mathnawi Kat' and Vasl is written in the meter fāilātūn / fāilātūn / fāilātūn / fāilūn.

The spelling and language features of the manuscript show that the work belongs to the Old Anatolian Turkish period. In the work, the vowels in Turkish words are shown with gestures instead of letters. The sounds corresponding to the long vowel in Turkish words are shown with a letter. The sounds corresponding to the long vowel in the meter in Turkish words are shown with med. The sounds corresponding to a short vowel in the meter

---

are shown with a gesture, not a letter. The declarative suffix -durur is used. The future tense suffix is used as -isar/-iser. Sounds that should be written with a round heh are sometimes written with an alif. Persian conjunctions "ki" are shown with a vowel point. "Attributive vav" is sometimes shown with a vowel point. Interjections are accentuated as "iy".

Keywords: Classical Turkish Literature, Mathnawi, Qiraat, al-Mushaf al-Uthmani, Kat' and Wasl.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work is original.

2. Ethics approval:

Not applicable.

3. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

4. Author contribution:

The authors declare they have contributed equally to the article.

5. Competing interests:

The authors declare no competing interests.

